

“BARQAROR TARAQQIYOT VA RIVOJLANISH TAMOYILLARI”

*Ajiniyoz nomidagi NDPI
Boshlang'ich ta'lim fakulteti
Boshlang'ich ta'lim
yo'nalishining I-kurs talabasi
Muratbayeva Suray Ayitbay qizi.*

Annotatsiya: Ushbu maqolada barqaror rivojlanish tushunchasi eski rivojlanish kontseptsiyasining evolyutsiyasidir, chunki u iqtisodiy va moddiy taraqqiyotni nazarda tutadi, ammo tabiiy resurslardan mas'uliyatli foydalanish orqali ijtimoiy farovonlik bilan. Shu tarzda, u barqarorlikning uchta asosiy o'qini birlashtirdi: iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy. Ijtimoiy barqarorlik: Ijtimoiy o'sish atrof-muhit uchun chidamli ko'rsatkichlarga mos kelishi va boylikni taqsimlashdagi mas'uliyatga asoslangan bo'lishi kerak. Bu aholining mutanosib o'sishiga intilish va qashshoqlikni yo'q qilishni nazarda tutadi.

Kalit so'zlar : Barqarorlik, ijtimoiy barqarorlik, konferensiya, barqaror rivojlanish.

BRMga erishish bo'yicha ishlar 2016-yil 1-yanvardan boshlanishi va 2030-yilning 31-dekabriga qadar yakunlanishi kutilmoqda. Biroq, ilgari tuzilgan xalqaro shartnomalar asosida ishlab chiqilgan ayrim vazifalar 2030-yil yakunidan avval ham hal qilinishi kutilmoqda. BRMga erishish quyidagi qoidalarga muvofiq amalga oshiriladi deb taxmin qilinadi[4]:

Mamlakatlar mustaqil ravishda barqaror rivojlanish bo'yicha o'z strategiyalari, rejalari va dasturlarini ishlab chiqadilar. SDG mamlakatlarga o'z rejalari global majburiyatlari bilan muvofiqlashtirish imkonini beruvchi etalon bo'lib xizmat qiladi. Barqaror rivojlanish bo'yicha yuqori darajadagi siyosiy forumda har yili BRMga erishish bo'yicha yutuqlar tahlili asosida kelgusidagi chora-tadbirlar belgilanadi. Addis-Abeba Harakatlar dasturida (Taraqqiyotni moliyalashtirish bo'yicha uchinchi konferentsiyaning yakuniy hujjatida[5]) nazarda tutilganidek, barqaror rivojlanish sohasidagi yangi kun tartibini amalga oshirishga ko'maklashish uchun moliyaviy resurslardan samarali foydalanishni ta'minlash maqsadida BRMni amalga oshirish vositalarini nazorat qilish va ko'rib chiqish tashkil etiladi. Barqaror taraqqiyot maqsadlari konsepsiyasi 2015 yilda bo'lib o'tgan BMTning Barqaror taraqqiyot mavzusidagi Rio+20 konferensiyasida dunyoga kelgan. Mazkur konferensiya davomida barqaror taraqqiyot konsepsiyasining uchta tamoyili, xususan, ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy taraqqiyotni ta'minlash tamoillarini qamrab oluvchi vazifalar ham belgilab olingan. Kontseptsiya nafaqat tovarlarni kamroq

sotib olishni, balki turmush tarziga ham oqilona yondashishni talab qiladi. Shunday qilib, ishlab chiqarish va iste'molning oqilona shakllari biznes uchun ham, jamiyat uchun ham mavjud bo'lib dunyoni uyda ham, ishda ham barqaror qilish mumkin ekanligini anglatadi. Barqaror rivojlanish maqsadlari – kambag'al, boy va o'rtacha rivojlangan barcha mamlakatlar tomonidan harakatga chorlovchi o'ziga xos da'vatdir. Ular bizning sayyoramizning farovonligi va himoyasini yaxshilashga qaratilgan. Dunyo mamlakatlari qashshoqlikni bartaraf etish choralari iqtisodiy o'sishni kuchaytirish va ta'lim, sog'liqni saqlash, ijtimoiy himoya va bandlikni ta'minlash, shuningdek, iqlim o'zgarishi hamda atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha sa'y-harakatlar bilan birgalikda qabul qilinishi zarurligini tan oladilar.

O'zbekiston 2030-yilgacha bo'lgan davrdagi global kun tartibida qo'yilgan vazifalarni bajarish va "Barqaror rivojlanish maqsadlari" sohasidagi 16 ta milliy maqsadga erishish uchun ko'plab manfaatdor tomonlar ishtirokidagi sheriklikka keng qamrovli yondashuvga sodiq ekanini tasdiqladi. Joriy o'rta muddatli reja, 2017 – 2021-yillarga mo'ljallangan milily harakatlar strategiyasi BRMni amalga oshirishda dasturilamal bo'lib xizmat qiladi. Barcha vazirliklarda BRM ustuvorligini ta'minlash uchun 2018-yil oktabrida hukumat 2030-yilgacha bo'lgan davr uchun kun tartibini haqida qaror qabul qildi, ayni qaror BRMni milily strategiyalar va dasturlar bilan muvofiqlashtirish ishiga sodiqlikni tasdiqladi. Hukumat 16 ta milliy BRM, 125 ta vazifa va 206 ta ko'rsatkichni ularni amalga oshirishni yengillashtirish uchun ma'qulladi. Barqaror rivojlanish - bu kontseptsiya, albatta bu haqda barchamiz eshitganmiz. Aniqlanishicha, bu aholining kelajakka yo'naltirilgan rivojlanishi o'z vaqtida o'zini o'zi ta'minlashi mumkin. Biroq, har bir kishi ushbu atamani ishlatadigan holatlarda tez-tez sodir bo'ladigan bo'lsa, uni yanada kuchaytirish, asl va ibtidoiy ma'nolarni buzib yuborishga qadar suiiste'mol qilishga olib keladi. Bizning davrimizning eng muhim xususiyatlaridan biri bu butun insoniyatning umumiy ramzi va taqdiri sifatida globallikdir. Boshqacha qilib aytganda, biz biron bir mamlakatdan yoki boshqa bir mamlakatdan bo'lsak ham, barchamiz bir sayyoraga tegishli bo'lamiz, cheklangan tabiiy boyliklarga ega bo'lamiz, cheklangan makonga ega bo'lishimiz kerak. Barqaror rivojlanish uchta asosiy ustun o'rtasidagi muvozanatni qidirib ishlaydi: ekologiya, iqtisodiyot va jamiyat. Vaqt o'tishi bilan barqaror bo'lgan rivojlanish atrof-muhit va tirik mavjudotlarni muhofaza qilish o'rtasida muvozanatga ega bo'lishi kerak, u mamlakatlar iqtisodiyotini yaxshilashga yordam berishi va shu bilan birga zamonaviy jamiyat rivojiga hissa qo'shishi kerak. tengsizlik, irqchilik, gender zo'ravonligi va boshqalar kabi muammolar. Bizning rivojlanishimiz uchta asosiy ustunni (iqtisodiyot, ekologiya va jamiyat) takomillashtirish bilan bog'liq bo'lishi

kerakligini hisobga olsak, barqaror rivojlanish maqsadi eng munosib loyihalarni aniqlash insoniyatning iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik jihatlarini bir-biriga moslashtira oladigan va sayyorani yo'q qilmasdan yoki resurslarni kamaytirmasdan yaxshilaydigan. Rejalar, dasturlar va loyihalarni ishlab chiqarishda dunyodagi barcha sub'ektlar (ham odamlar, ham kompaniyalar, uyushmalar va boshqalar) ushbu uchta ustuni hisobga olishlari kerak, chunki agar biz o'z turmush darajamizni davom ettirishni va kelajak avlodlar uchun saqlab qolishni istasak, biz bizning resurslarimizni tejashimiz kerak. Hozirgi avlodlar uchun farovonlikni ta'minlaydigan uzoq muddatli shart-sharoitlarni yaratishning ahamiyati, bu tahdid yoki kelajakdagi insoniyatning yashash sharoitlarining yomonlashuvi evaziga amalga oshirilmaydi. Shuning uchun barqaror rivojlanish hayotiy ahamiyatga ega bo'lgan va uchta asosiy ustunga ta'sir ko'rsatadigan ekologik muammolarni hisobga oladi. Iqtisodiy barqarorlik: iqtisodiy o'sish atrof-muhitga nisbatan hayotiy bo'lishi kerak, ya'ni tabiiy resurslarning qayta tiklanish qobiliyatidan oshmasligi kerak. Xuddi shu tarzda, u resurslarni taqsimlashda ijtimoiy tenglikni ta'minlashi kerak. Ekologik barqarorlik: vaqt o'tishi bilan tabiiy resurslarning mavjudligini kafolatlashni nazarda tutadi. Ekologik barqarorlik jamiyatning o'zini ta'minlashi uchun sharoitlarni kafolatlashga intiladi va shuning uchun iqtisodiy o'sishning hayotiyligini kafolatlashga intiladi.

Barqaror rivojlanish tarixi:

Barqaror rivojlanishning o'tmishdoshlari Ikkinchi Jahon urushi ta'kidlagan ekologik haddan tashqari ekspluatatsiya va ifloslanish oqibatlarini muhokama qilinadigan 1950 yilga to'g'ri keladi. Bahsning muhim bosqichi kitobning nashr etilishi bo'ldi Jim buloq Reychel Karson (1962) tomonidan qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida ishlatiladigan pestitsidlarning atrof-muhit va sog'liqqa ta'sirini qoralagan. Garchi u ilmiy savollarning mavzusi bo'lsa-da, asar aniq atrof-muhit siyosatiga ilhom berdi va barqarorlik tamoyillari uchun asos yaratdi. 1972 yilda munozara xalqaro tashkilotlarga Stokgolm konferentsiyasi yoki Birlashgan Millatlar Tashkilotining Inson atrof-muhit bo'yicha konferentsiyasi (UNECH) deb nomlandi va shu vaqtdan beri Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) munozaralarida doimiy tashvishga tushib qoldi. 1987 yilda BMTning atrof-muhit va taraqqiyot bo'yicha Butunjahon komissiyasi (WCED) Komissiya prezidenti doktor Gro Xarlem Brundtland nomidagi Brundtland hisobotini taqdim etdi. Hisobotga ko'ra barqaror rivojlanish quyidagilarni nazarda tutadi.

Adabiyotlar:

1. tseu.uz
2. consumer.uz
3. lex.uz

